



Leder
Elisabeth Kerr Eckbo

Telefon 9502 1102
E-post elisabeth@eckbo.net

Innspill til Planprogram for Kultur, Idrett og Friluftsliv

Aurdalsåsen Hytteforening (AHF) takker for denne muligheten til igjen å spille inn våre tanker om hva en hyttekommune bør ha på sin agenda i forhold til sine deltidsinnbyggere. Nord-Aurdal er den største hyttekommunen i det største hyttefylket i Norge. Man skulle kanskje tro at kommunens politikere og administrasjon ville la dette faktum prege noe av planprosessene. Når så ikke er tilfelle, ønsker Aurdalsåsen Hytteforening å fremheve noen punkter for den neste Kommunedelplanen for kultur, idrett og friluftsliv – som vel er den nærmeste planen til å beskrive kommunens planer for sine deltidsinnbyggere.

Basis for vårt innspill bør være kjent etter mange uformelle møter med kommunen gjennom årene:

- betydningen av flerhus-hjemmet for verdiskapningen i kommunen
- hva som skal til for å fylle vertskapsrollen også for deltidsinnbyggerne

Ved denne aktuelle planprosessen ønsker vi igjen å sette søkelyset på det som **ikke** har stått i de tidligere utgavene av denne kommunedelplanen. Så vidt vi har kunnet se ble vårt innspill i 2010 ikke hensyntatt, og vi tillater oss å sitere fra vårt brev av 23.11.2010 ([blå tekst](#)):

Vi har med interesse lest de tilsendte papirer, og vi vil nedenfor forsøke å gi NAK et innspill til utfordringer som vi håper kan utløse en diskusjon om hva NAK bør være for hvem – og hvilke konsekvenser det eventuelt måtte ha for NAKs planer.

I AHFs møte i vinter med ordfører/rådmann m.fl., presiserte ordføreren at reiseliv generelt og hyttelivet spesielt er viktig for kommunen og næringslivet i NAK. Vi i AHF utfordret dem litt ved å si at dette burde komme tydelig til uttrykk i kommunens planer og budsjetter - uten at vi fikk noen spesiell reaksjon på det. Men ordføreren uttrykte at engasjement fra hytteeiere (og fra fastboende..) ville være velkomment.

Svaret på den utfordringen ser vi nå, da følgende fremgår av det utsendte Planprogrammets målsettinger:

2.2 Delmålsettingar

Ha ei klar haldning/formeining om korleis kommunen vil og skal utvikla seg i planperioden. Gjera Nord-Aurdal attraktiv for innbyggjarar og næringsliv.

2.3 Prioriterte satsingsområde

1. Oppvekstvilkåra til barn og unge
2. Helsetilbod, førebyggjande helsearbeid, pleie og omsorg
3. Næringsutvikling
4. Infrastruktur
5. Aktiv rekruttering
6. Natur og miljø, arealforvaltning
7. Kulturtilbod
8. Ein Valdreskommune

Det blir viktig å leggja til rette for dei arealbehova ein har i tilknytning til kvart av satsingsområda og å utvikla eit konkurransedyktig bustadtilbod.

I disse målsettinger er det etter AHFs vurdering ikke noen tydelig erkjennelse av at man også er en viktig hyttekommune: det står klart formulert at man skal primært gjøre kommunen attraktiv for "innbyggjarar og næringsliv". AHF fastslår at

- *fritidsboliger og turisme ikke er nevnt som et prioritert satsningsområde*
- *fastboende og fritidsboligbrukerne er hovedsakelig i "samme båt" i svært mange forhold i kommunen*
- *hyttefolket kan representere en ubenyttet ressurs i NAK*

Vi vil nedenfor forsøke å begrunne hvorfor vi mener at NAK også bør ha fokus på fritidsboligbrukere parallelt med fastboende og næringsliv.

1. NAK er en utpreget hyttekommune

Antall hytter: NAK er på 7. plass på landsbasis blant kommunene (SSB 2010):

0412 Ringsaker	6 294
0428 Trysil	5 899
0620 Hol	5 040
0106 Fredrikstad	4 415
0111 Hvaler	4 291
0621 Sigdal	4 211
0542 Nord-Aurdal	4 170

Kjente hyttekommuner som Tjøme, Kragerø, Oppdal etc. ligger lengre nedover på listen.

NAK er altså en meget stor hyttekommune, og den største i Oppland (som er Norges største hytte-fylke).

Videre kan vi se følgende sammenheng (SSB 2009):

<i>Antall innbyggere (SSB, pr 01.2010):</i>	<i>6 415</i>
<i>Antall boliger (SSB, 2009):</i>	<i>3 333</i>
<i>Antall hytter (SSB 2010):</i>	<i>4 170</i>

Det er altså 25% flere hytter enn boliger i NAK.

Samtidig leser vi fra SSB at gjennomsnittlig bruksareal for nye fritidshus og tilsvarende for nye boliger var tilnærmet like store i 2007 – i praksis er det derfor liten forskjell i størrelse på nye boliger og hytter. Og hytteeiere elsker stedet sitt, og er kommet til bygda for å bli (de også).

Teknologisk utvikling gjør bruken av hjemmekontor stadig mer utbredt – og da kan man like gjerne være på hytta – dvs bruken av hytta vil øke i tiden fremover.

Regner vi med minst 2 personer pr hytte, er det derfor svært mange flere enn NAKs faste innbyggere som vil berøres av kommunens planer.

2. NAK er en utpreget handelskommune

NAK ligger på 2. plass blant kommunene på landsbasis i omsetning innen detaljhandelen (kr pr innbygger - SSB 2009):

Ullensaker	182.163 (inkludert Gardermoen!)
Nord-Aurdal	136.662
Førde	129.445
Haugesund	126.443
Gol	119.820

Går man inn på flere områder, som f.eks. tjenesteyting (håndverkere osv) og entreprenørvirksomhet, vil mønsteret være det samme.

BBF-undersøkelsen ("By, bygd og fritidsboliger", Norsk senter for bygdeforskning, 2008) viser at norske fritidsboligbrukere er en forholdsvis kjøpesterk gruppe (64% med inntekt på 0,5 mill eller mer, mot 45% på landsbasis).

Etterspørsel fra hytteeiere retter seg mot bygg/anlegg, lokal konsumvaresektor, kommunal service og forvaltning – dvs mot de samme sektorer som fra bygdens egne innbyggere.

NAK er altså en meget betydelig handels- og servicekommune - ikke minst takket være det store antallet fritidsboligbrukere.

3. Noen konsekvenser for NAKs planlegging

I et fagnotat til Kommunal- og regiondepartementet i 2008 beskriver Norsk senter for bygdeforskning det de kaller Fritidsboligfenomenet. De mener dette med fritidsboliger kan ha såvel positive ringvirkninger som utfordringer for både fritidsboligbrukere og fastboende. Blant annet skal de leve side om side og disponere det samme geografiske området – noe som kan medføre ulike sosiale utfordringer. De førstnevnte bruker stedet til rekreasjon, mens den andre jobber og lever der til daglig. Det gjør at man kan ha ulike perspektiver på prioriteringer i bruk og utvikling av kommunen. Og man kan velge å se på fritidsboligbrukerne som en ressurs som kan utnyttes lokalt.

Fagnotatet nevner spesielt at den økte etterspørselen etter og den økende bruken av fritidsboliger har gjort det mulig for mange kommuner bevisst å satse på fritidsboliger som utviklingsstrategi.

En positiv økonomisk utnyttelse av denne trenden står derfor sentralt hos politikere og forvaltere som tar avgjørelser i forhold til arealbruk og turismeutvikling i bygdene i svært mange andre kommuner. Gjennom utbygging av fritidsområder kan målet være at satsningen skal bidra til ytterligere sysselsetting og økte inntekter i vertskommunen – i tillegg til at det kan være en kompensasjon for fraflytting og til og med ny tilflytning, og for å forhindre at nødvendige handels- og servicetilbud legges ned i kommunen.

Hvis NAK bevisst ønsker å være vertskap for fritidsboligbrukerne (og turister) og å utnytte den enestående muligheten som ligger i den posisjonen NAK faktisk har, mener AHF at dette må få konsekvenser for NAKs planer på en rekke områder.

Dette kan være områder som vil være like viktige for de fastboende innbyggerne som for hytteeiere og turister – områder som kan gjøre det enda mer attraktivt å være fastboende i NAK:

- infrastruktur som:
 - alpinanlegg og heiser – inkludert bruk også på sommeren
 - løypenettets utvikling og vedlikehold / lysløyper / nasjonal løypeplan
 - sykkel- og turstier
 - klatrevegger / svømmebasseng
 - flerbrukshall (kultur og sport)
 - osv (E16 er godt i gang)
- servicetilbud – arealplaner
 - skoler / lærlingeplasser for de viktige håndverks- og servicenæringene

- *ta vare på de stolte håndverkstradisjoner som ellers kan gå i glemmeboken*
 - *varehandel/privat tjenesteyting*
 - *kommunale tjenester som renovasjon/miljø/helse, osv osv.*
- *egen hytte- og turisme-koordinator i kommunen*
 - *ett kontaktpunkt utad for hytteeiere i alle kommunalt relaterte saker – en veileder for dem som ikke er daglig til stede i lokalsamfunnet*
 - *en intern vaktbikkje (ombudsmann) i NAK for å sikre at denne gruppens interesser ivaretas (vi har jo ikke mulighet for påvirkning ved stemmerett i lokalvalg), og for å holde NAKs fokus på vertskapsrollen*

AHF mener for eksempel at det burde være like naturlig for NAK som hyttekommune å ha en strategi for utvikling av løypenettets infrastruktur som man har det for veinettet. Og at disse planene følges opp til gjennomføring ved rekkefølgereregler ved utbygging.

Vi i AHF ønsker en offensiv NAK som også ønsker å være et tydelig vertskap for fritidsboligbrukerne, og som lar dette fremkomme gjennom uttrykte prinsipper og delmål (sammen med øvrige prisverdige mål) i sine planer og budsjetter - inkludert denne arealplanen. Og ikke bare gjennom økning i eiendomsskatten – det blir liksom litt fantasiløst.

Dette savner vi, fordi NAK vil kunne vinne på å utnytte ressursene også i denne gruppen brukere av kommunen, og fordi en mer bevisst holdning fra NAKs side lett vil skape en vinn-vinn situasjon for alle parter – både for NAK, de fastboende og fritidsboligbrukerne.

Vi kunne egentlig ha sluttet her – for det har ikke vært noen merkbar endring i kommunens utforming av planer i fht deltidsinnbyggerne siden 2010.

Noen få ting har riktig nok endret seg – for eksempel at Nord-Aurdal nå er falt til 5. plass på SSB-listen over næringsinntekt, bl.a. passert av Gol. Når det glipper litt for næringsutviklingen generelt, er det vel kjekt for kommunen å kunne trøste seg med at man i hvert fall får stadig flere deltidsinnbyggere. Som kan ilegges eiendomsskatt.

Nærmere om fritidsboligfenomenet

Når det spesifikt gjelder fritidsboligfenomenet, viser forskningen (ref. Skjeggedal og Overvåg m.fl.) bl.a. at

Det finnes over 450.000 hytter i Norge med en årlig tilvekst på 5-6000, fortrinnsvis høystandardhytter, i 1-4 timers avstand fra primærboligen i byen. At så mange urbane nordmenn lever en stadig større del av livet sitt "på hytta", beskrives fra forskerhold som «rekreasjonsmessig byspredning».

Eiere av fritidsboliger har i praksis flere hjem – spesielt når fritidsboligen utvikles til en høystandard bolig. Når man har flere boliger, har man ikke nødvendigvis en rangordning, men boligene har ulike funksjoner. Slik sett blir hjemmet som begrep utvidet, det består av flere hus på ulike steder – som til sammen konstituerer flerhushjemmet. Nærhet til varer og tjenester i det rurale senteret gjør det enkelt å bo i bolig nr. 2 i kortere eller lengre perioder.

Det kan derfor være relevant å dele reiselivsbegrepet i 2 deler:

- Korttidsbesøkende
- Deltidsinnbyggere

Forskerne i Østlandsforskning sier følgende om forskjellen mellom de to gruppene:

”Såvel turisme som flerhushjem-mobilitet innebærer reise fra ett overnattingssted til et annet for å rekreatere – men de er forskjellige ved det gjentatte mobilitetsmønsteret mellom to faste hus i det utvidete hjemmet som flerhushjem-livsstilen innebærer. Dette skaper en helt ny form for mobilitet, noe midt i mellom migrasjon og turisme.”

Dette er selvsagt en trend internasjonalt – ”second home” som fenomen er velkjent på 2000-tallet i publikasjoner i hele Europa (ref. Provence, Marbella, Toscana osv.) og resten av verden.

Videre påpeker forskerne at flerhushjemmet representerer en vedvarende økonomisk (mot)strøm fra sentrum til periferi i form av investeringer, vedlikehold og daglig forbruk knyttet til drift av familie og hjem.

De mener at flerhushjemmet har potensial til å endre sentrum-periferi-dynamikken i fjellkommuner – spesielt i Valdres hvor hyttenes betydning for kommunene er udiskutabel.

En politisk strategi kan derfor være å se på hvordan kommunen skal være et attraktivt vertskap for flerhushjem-familiene, både i etablering og senere drift. Her ligger det store muligheter for verdiskapning, og denne økonomiske ”motstrømmen” er stadig tydeligere også i Valdres.

Denne effekten av deltidsinnbyggernes migrasjon har foreløpig gått under radaren til politikere sentralt og lokalt.

Hva kan Nord-Aurdal kommune bidra med?

Det finnes en del punkter som gjerne kan vektlegges i planprosessen:

- ..at kommunen aksepterer sin posisjon som hyttekommune
- ..at kommunen påtar seg rollen som vertskap også for sine deltidsinnbyggere
- ..at kommunen utnytter mulighetene som ligger i utviklingen av hytterelaterte tjenester, ikke bare ser på utgiftssiden i budsjettene

Politikken må bidra til

- å vise hvordan fritidsboligfenomenet kan benyttes konstruktivt i kommunens nærings- og kulturutvikling – i samspill og ikke i motspill med byene
- å beskrive motstrømmen fra byene i form av mennesker og kapital basert på flerhushjemmet til bruk for utviklingen av fjellkommunens vertsrolle og næringer basert på dette

Politikken må bidra til

- å beskrive hvordan attraktiviteten som vertskommune kan økes gjennom tiltak
 - for å bevare levende bygder
 - pleie av åpent kulturlandskap
 - seterdrift med beitedyr
 - tiltak mot gjengroing

Politikken må bidra til

- å beskrive hvilke endringer i kommunenes planstrategier som må til i dette samspillet, med infrastruktur som
 - masterplaner for sykkelveier, stier og løyper
 - regionale planer for turveier etc.
 - bredbånd, også til hyttefeltene
- å beskrive krav til tjenestetilbud fra vertskommunene, basert på brukere, ikke antall fastboende

Politikken må bidra til

- å beskrive krav til deltakelse i høringer og i formelle møter med kommunale instanser for deltidsinnbyggerne, som pr definisjon ikke har lokal stemmerett der de har hjem nr. 2
- erfaring har vist det verdifulle i å ha etablerte, åpne kommunikasjonslinjer, ellers kan utviklingen skje i betydelig motvind, og ofte i konflikt. Dette kan man altså unngå

Deltakelse = bli hørt

- "No taxation without representation"
 - Del av eiendomsskatt til eget fond
 - Bruken bestemmes sammen med hytteforeningene
- Hytteombud i kommunen?
 - Hjelp til deltidsinnbyggeren som trenger hjelp fra kommunen
 - Ansvar innad i admin. for å huske på hyttene

Politikken må bidra til

- at også langsiktige grunneiere ser seg tjent med at kommunen setter felles utviklingsmål
- Masterplan for løypetraséer/stier/sykkelløyper
- Fellesgodefinansiering/løypekjøring
- Klapping
- Skilting
- Inngjerding

Hovedmål for en slik politikk

- Øket attraktivitet i kommunen for alle:
 - Korttidsbesøkende
 - Deltidsinnbyggere
 - Fastboende

På regionalt plan har hytteinnbyggerne fått gjennomslag ved at Valdres Hytteforum har egen plass i Valdresrådet, og et av hovedprosjektene til Valdres Natur- og Kulturpark er det nye hytteprosjektet. Men på lokalt plan, i Nord-Aurdal kommune, har vi sett få tegn til holdningsendring utover noen uformelle møter. Og det er beklagelig – ikke fordi hyttefolk er viktigere enn andre grupper som en kommune skal forholde seg til – men fordi det kan være lønnsomt for kommunen å ta inn over seg at man faktisk er en hyttekommune:

- Flere store næringsaktører i kommunen forteller at ca. 70% av omsetningen er hytterelatert
- Stortingsmelding nr. 18 (2014-15) om Friluftsliv konstaterer (på side 105) under overskriften *Hyttefolk er med på å utvikle lokalsamfunn* (s 105):
 - I takt med større velstand og mer fritid har tallet på og bruken av fritidsboliger i norske kommuner økt de siste par tiårene. Hyttene er større og har en høyere standard, som gjør at det blir lettere å bruke hytten som deltidsbolig, såkalte «second homes». ...
 - Mer bruk av hytter og fritidsboliger, nye måter å bruke fritiden på og nye typer fritidsinteresser skaper potensial for mer friluftsliv. Med større tilstedeværelse vil også hyttefolket øke det lokale behovet for offentlige tjenester, og hyttebeboerne vil også i stadig større grad ta del i lokal samfunnsutvikling. Samtidig gir hyttefolket

store muligheter for utvikling av det lokale næringslivet. **I Valdres er det for eksempel beregnet at hytte-relatert næring overstiger 50 prosent av verdiskapningen i Valdres-kommunene** (uthevet av oss)

Men det tas ingen konsekvens av denne erkjennelsen – at mer enn 50% (!) av verdiskapningen lokalt er hytterelatert. Det er egentlig enorme næringsbeløp som her kun registreres, uten at det reflekteres i konkret politikk. I de fleste typiske reiselivskommunene står i dag deltidsinnbyggerne for en langt større del av næringsgrunnlaget enn det tradisjonelle, hotellbaserte reiselivet. Med en innbyggergruppe som har en slik betydning for næringslivet i kommunen, ligger det betydelige muligheter for videre utvikling her. Vi har naturen, og mye bra må ha blitt gjort siden så mange har valgt Nord-Aurdal til sitt "second home". Derfor blir vi i AHF overrasket over at en så hytteavhengig kommune nesten ikke nevner ordene fritidsbolig eller hytte i sine planer. Senest gjaldt dette kommunens Økonomiplan 2017 i løpet av 96 pdf-sider.

Vi ønsker derfor at det i planprosessen denne gangen legges opp til at også deltidsinnbyggere listes som målgruppe, og at kommunen konkret viser hvilke tiltak – utover eiendomsskatt – som kan gjøre at kommunen forblir en attraktiv vertskommune i fremtiden.

Oppsummert:

*Hva kan gjøres for bedre å tilrettelegge kommunenes **totale attraktivitet** som rekreasjonsområde for deltidsinnbyggerne fra urbane strøk. Det kan vise seg å være en særdeles lønnsom og fremtidsrettet strategi.*

Til slutt vil vi bemerke at behovene for fastboende og deltidsinnbyggere i store trekk er sammenfallende – spesielt innen feltene kultur, idrett og friluftsliv.

For øvrig viser vi til vårt innspill til planprosessen for Kommunedelplan for helse og omsorg.

Takk, og lykke til!

Aurdal, 05.04.2017

Med vennlig hilsen
for styret i Aurdalsåsen Hytteforening



Knut Nes